

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์ ของผู้มารับบริการ ณ คลินิกนิรนาม สภากาชาดไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

วีระยะ เกาเจริญ และคณะ (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความรู้ เจตคติ และทักษะในการป้องกันโรคเอดส์ ของชาวบ้านอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของชาวบ้าน ผลการวิจัยจากการใช้แบบสอบถามกับชาวบ้าน 216 คน พบว่า ชาวบ้านร้อยละ 80 มีความรู้ทั่วไป และทักษะการป้องกันตัวเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ดี แต่เมื่อถามถึงความรู้ที่สืกลงไป เช่น ยุงสามารถนำเชื้อเอดส์ได้หรือไม่ ว่ายน้ำสระเดียวกันติดต่อกันได้หรือไม่ ชาวบ้านยังมีความรู้ไม่ถูกต้อง ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้อาจก่อให้เกิดโรคกสัวเอดส์ขึ้นได้ ส่วนในเรื่องเจตคติ และพฤติกรรมของชาวบ้านนั้น ร้อยละ 30 มีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้ติดเชื้อโรคเอดส์ที่เป็นบุคคลในครอบครัว ร้อยละ 60 ยังเห็นว่า เอดส์เป็นโรคที่ไกลตัว ถ้ามิใช่กลุ่มเสี่ยงแล้วไม่มีความจำเป็นต้องระมัดระวังตัวแต่อย่างใด

วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และคณะ (2534) ได้ศึกษา "สภาพเศรษฐกิจ สังคม กับความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์ ในชุมชนแออัดคลองเตย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ และศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสนใจข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ กับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ และทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ ในชุมชนแออัด

ทดลองเคย ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม กับ กลุ่มตัวอย่าง 147 ราย ผลการวิจัย พบว่า ประชากรบางส่วนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ คิดพอ มีเพียงร้อยละ 28 เท่านั้นที่มีความรู้อยู่ในระดับสูง ที่เหลือร้อยละ 44 และร้อยละ 28 มีความรู้ระดับกลาง และระดับต่ำตามลำดับ โดยเพศชายมีความรู้ดีกว่าเพศหญิง ผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ (25 ปีขึ้นไป) มีความรู้ดีกว่าวัยรุ่น (อายุ 15-24 ปี) ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง มีความรู้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย ส่วนในเรื่องทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อโรคเอดส์นั้น ร้อยละ 50 ยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อผู้ติดเชื้อโรคเอดส์

สุพัตร์ วาณิชเสณี และ ขจิต ชูปัญญา (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ทัศนคติ และความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความรู้ ทัศนคติ ต่อการติดเชื้อเอดส์และพฤติกรรมเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนชายในเขตกรุงเทพมหานคร ชั้น ม.4-ม.6 จำนวน 289 ราย พบว่า นักเรียน ร้อยละ 77.3 ยังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์จึงคิดว่าตนเองไม่เสี่ยงและเสี่ยงน้อยต่อการติดเชื้อถึงร้อยละ 82 ในนักเรียนที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว เคยใช้ถุงยางอนามัยเพียงครั้งหนึ่ง แต่อัตราการใช้ทุกครั้ง คือ ร้อยละ 27 ซึ่งสูงกว่าการใช้ถุงยางอนามัยของประชาชนทุกอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ติดยาเสพติด

เทพม เมืองแมน (2531) ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของกลุ่มผู้มีการเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ (ผู้ติดยาเสพติด/เกย์/โสเภณี) 700 คน ในประเทศไทย พ.ศ. 2531" พบว่า ส่วนมาก เกินร้อยละ 80 มีความรู้เกี่ยวกับการติดต่อของโรคเอดส์ แต่ร้อยละ 64 คิดว่ายุ่งๆ เชื้อโรคเอดส์ ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด ในด้านทัศนคติ พบว่า มีทัศนคติต่อการป้องกันดี ครั้งหนึ่งไม่กังวลใจว่าจะติดเชื้อเอดส์ แต่ ร้อยละ 44 เชื่อว่าตนเองมีโอกาสติดเชื้อเอดส์ ส่วนในด้านการปฏิบัติพบว่า ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก โดยผู้ติดยาเสพติดร้อยละ 77 ใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้อื่น ในกลุ่มเกย์ ร้อยละ 70 รวมเพศทางทวารหนัก และทางปาก ส่วนกลุ่มโสเภณี เพียงร้อยละ 6 เท่านั้น ที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง

ทวีศักดิ์ นพเกษร (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ความชุกของการติดเชื้อโรคเอดส์ และพฤติกรรมทางเพศ ของชายไทย อายุ 21 ปี ในภาคเหนือ" โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความชุกของการติดเชื้อโรคเอดส์ และพฤติกรรมทางเพศ ของชายไทยภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ชายไทยภาคเหนือตอนบนติดเชื้อเอดส์ ร้อยละ 10 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วประเทศถึง 5 เท่า โดยกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97) เคยร่วมเพศกับโสเภณีซึ่งมีเพียงร้อยละ 40 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้ง และ 1 ใน 7 ของกลุ่มตัวอย่างเคยร่วมเพศทางทวารหนักกับเพศชาย

วัฒนา วุฒิวรรณ (2532) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยการใช้และไม่ใช้ถุงยางอนามัย เพื่อป้องกันกามโรคและโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ชายที่มีอัตราเสี่ยงสูง ณ ศูนย์กามโรค เขต 3 จังหวัดชลบุรี" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลต่อการใช้และไม่ใช้ถุงยางอนามัย เพื่อป้องกันกามโรคและโรคเอดส์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 55 และไม่ใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 45 ข้อยกเว้นในการใช้ถุงยางอนามัย พบว่า การดื่มสุราเมรัยก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอาชีพพิเศษและความคิดเห็นเรื่องราคาถุงยางอนามัยมีผลต่อการใช้ถุงยางอนามัย ตัวแปรที่มีผลต่อการใช้ถุงยางอนามัยได้ดีเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือ ระดับการศึกษา การรับรู้ถึงผลดีผลเสียของถุงยางอนามัย ความรู้เกี่ยวกับการระบาดของกามโรค โรคเอดส์และวิธีป้องกันโรค การดื่มสุราเมรัยก่อนมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลอาชีพพิเศษ และความคิดเห็นเรื่องราคาถุงยางอนามัย

ชัยสิทธิ์ รัตนสิงวาลัย และคณะ (2534: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเอดส์ ในทหารเกณฑ์ผลัดที่ 1 ประจำปี พ.ศ. 2534 จังหวัดปราจีนบุรี" โดยทำการตรวจโลหิตหาภูมิคุ้มกันต่อเชื้อเอดส์ในทหารใหม่ 1,235 คน พบผู้ติดเชื้อเอดส์ 27 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 ทหารจำนวนตัวอย่าง 258 คน ทำการศึกษาความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเอดส์ โดยแบบสอบถาม พบว่า

ทหารเกณฑ์มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ที่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 39.9 โดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปจะมีความรู้ดีกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาน้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.005$) แต่ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ถุงยางอนามัย ทหารเกณฑ์มีทัศนคติในเรื่องโรคเอดส์ดีร้อยละ 26.8 ในด้านการปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคเอดส์ พบว่าในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ทหารมีการเที่ยวหญิงโสเภณีร้อยละ 71.6 แต่การใช้ถุงยางอนามัยเพียงร้อยละ 27.0 มีการดื่มสุราก่อนเที่ยวร้อยละ 86.3

โยธิน แสงดี และ พิมลวรรณ อิศรภักดี (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แนวทางการส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยในสำนักโสเภณี เพื่อป้องกันกามโรคและโรคเอดส์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยในสำนักโสเภณี ผลการศึกษา พบว่าหญิงบริการที่ศึกษาทุกคนเข้าใจว่าเอดส์เป็นโรคร้ายแรง ไม่สามารถรักษาให้หายได้แต่ยังไม่ทราบอาการของผู้ป่วยโรคเอดส์ บางรายไม่ทราบวิธีการรับ การแพร่ ตลอดจนการป้องกันอย่างถูกวิธี

กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2533) ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การประเมินเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานสุขศึกษา และประชาสัมพันธ์การป้องกันโรคเอดส์" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความรู้ แห่ส่งการรับรู้ และทำที่ในการป้องกันโรคเอดส์ของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ 13 กลุ่ม 18,480 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ค่อนข้างดี แต่ยังไม่ค่อยมีความครบถ้วน มีประชากร 3 กลุ่ม ที่จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ กลุ่มเจ้าของ-พนักงานบริการทางเพศ ประชาชนทั่วไป และผู้นำชุมชน ผู้ดำเนินการหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน ข้อมูลเกี่ยวกับเท่าที่ พบว่า ส่วนใหญ่มีเท่าที่เกี่ยวกับการป้องกันโรคเอดส์ไปในทางค่อนข้างดี ที่มีเท่าที่ไม่เหมาะสมไม่ถูกต้องมีส่วนน้อย ซึ่งจำพวกน้อยนี้มีผลในแง่สังคมจิตวิทยา

สรุปรงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเอดส์ แต่ยังไม่มีความครบถ้วน ความรู้สึก ๆ ยังไม่ถูกต้องมีความแตกต่างในระดับการศึกษาที่ต่างกันโดยกลุ่มที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ดีกว่า กลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ด้านทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์พบว่า ประชาชนยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผู้ติดเชื้อเอดส์ ยังเห็นว่าโรคเอดส์เป็นเรื่องไกลตัว ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์พบว่า ยังมีการปฏิบัติที่ไม่ดี เรื่องการเที่ยวหญิงโสเภณี และไม่นิยมใช้ถุงยางอนามัย อัตราการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งมีจำนวนน้อย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

อัทม์ชัค และ มบิสโว (Adamchak and Mbizvo, 1990) ได้ศึกษาเรื่อง "ความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติ และโรคเอดส์ของชายชาวซิมบับเว" (Male knowledge: KAP and AIDS in Zimbabwe) โดยการสุ่มตัวอย่างชายชาวซิมบับเวที่สมรสแล้ว 711คน ผลการศึกษาพบว่า ร้อยละ 89.7 เคยได้ยินเรื่องโรคเอดส์ โดยร้อยละ 42 ระบุว่า การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อเอดส์ เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ติดเชื้อเอดส์ ร้อยละ 23.5 ไม่ทราบวิธีติดต่อที่ถูกต้อง และร้อยละ 12 ระบุว่า ไม่ทราบว่าเอดส์ติดต่อได้อย่างไร นอกจากนี้พบว่า กลุ่มที่มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ดีที่สุด คือ กลุ่มเยาวชนและวัยกลางคนที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาและอาศัยอยู่ในเมือง และพบว่า มีความแตกต่างระหว่าง ความรู้และการปฏิบัติ คือ มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ถึงค่อนข้างสูง แต่ก็ยังมีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงอยู่ คือ มีการใช้ถุงยางอนามัยกับหญิงขายบริการทางเพศ เพียงร้อยละ 44.5

บาร์ วาริง และ วอชอร์ (Barr, Waring and Warshaw, 1992) ได้ศึกษาเรื่อง "ความรู้ ทัศนคติ เรื่องโรคเอดส์ของพนักงานบริษัทและข้าราชการ (Knowledge and attitudes about AIDS among corporate and public service employees)

โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังสถานที่ทำงาน 12 แห่ง ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 3,460 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 ผลการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ดีและทัศนคติที่ดีต่อโรคเอดส์ แต่ก็มีส่วนน้อยที่เชื่อว่าเอดส์สามารถติดต่อได้โดยการสัมผัส เช่น ใช้ห้องน้ำร่วมกัน ทำงานร่วมกันกินอาหารร่วมกัน ยุงกัด ร้อยละ 30 ขอให้มีการตรวจเลือดเอดส์ของพนักงานใหม่ ร้อยละ 23 กล่าวว่าจะติดเชื้อจากการสัมผัสกับผู้ร่วมงานที่ติดเชื้อเอดส์ และร้อยละ 13 ไม่เชื่อข้อมูลข่าวสารที่ออกมาจากภาครัฐบาล นอกจากนี้ยังพบว่า หน่วยงานที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มาก ก็จะมีความรู้และทัศนคติต่อโรคเอดส์ดีกว่าหน่วยงานที่ได้รับความรู้น้อย

โรเทอร์แรม-บอรัส และ คูปแมน (Rotheram-Borus and Koopman, 1992) ได้ศึกษาเรื่อง "ความรู้ ความเชื่อ และ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศเกี่ยวกับโรคเอดส์ของ เด็กจรจัด (Sexual risk behaviors AIDS knowledge and beliefs about AIDS among runaways) ผลการศึกษา พบว่าร้อยละ 65 ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่มีเพศสัมพันธ์แล้ว โดยเฉลี่ยเพศชายมีคู่นอน 2.7 คน เพศหญิงมีคู่นอน 1.3 คน มีร้อยละ 18 ที่ใช้ถุงยางอนามัย ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างสูง และมีการป้องกันโรคเอดส์ค่อนข้างดี โดยการใช้อุปกรณ์ป้องกัน และงดการร่วมเพศ

เค็ทลีน และคณะ (Kathleen, et al, 1991) ได้ศึกษาเรื่อง "ความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อเกี่ยวกับเอดส์ ของคนงานและคู่สมรส เมืองคินซาซา ประเทศแซมเบีย (Knowledge, attitudes and beliefs about HIV infection and AIDS among healthy factory workers and their wives , Kinshasa Zaire) โดยใช้การสนทนากลุ่ม กับคนงานและคู่สมรส 12 กลุ่ม จาก 124 โรงงาน อายุ 20-60 ปี ผลการศึกษา พบว่า คนงานและคู่สมรสพึงพอใจวิธีการสนทนากลุ่มและยอมรับว่าเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงของเมืองคินซาซา ด้านความรู้พบว่า มีความรู้ด้านสาเหตุ การติดต่อ และการป้องกัน แต่พบว่า มีบางส่วนไม่เชื่อว่าถุงยางอนามัยสามารถป้องกันการติดเชื้อเอดส์ทางเพศสัมพันธ์ได้

บัลสเลย์ (Balsley, 1989) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสำรวจความรู้ ความเชื่อ และการเลือกปฏิบัติพฤติกรรมที่เกี่ยวกับโรคเอดส์ ในนักเรียนระดับ 10 จากโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเมือง" (A survey of knowledge, beliefs and selected behavior practices related to acquired immunodeficiency syndrom among urban 10th grade public high school student.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ความเชื่อ และการเลือกพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 34 แห่ง ในทิลลาเคลเพีย มีนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามกลับมา 1,513 คน ผลการวิจัยพบว่ามีนักเรียนร้อยละ 91 ทราบว่าโรคเอดส์ติดต่อกันได้จากการใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกัน ร้อยละ 93 ทราบว่าโรคเอดส์ติดต่อกันได้จากการร่วมเพศโดยไม่ป้องกัน และร้อยละ 86.5 ทราบว่าติดต่อกันได้จากมารดาที่เป็นโรคเอดส์ จากการวิจัยยังพบอีกว่า ในด้านความรู้ นักเรียนหญิงมีความรู้ที่ถูกต้องมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนผิวขาวมีความรู้มากกว่านักเรียนผิวดำ และนักเรียนหญิงมีเจตนาที่ติดต่อนักเรียนที่เป็นโรคเอดส์มากกว่านักเรียนชาย และจากประสบการณ์ทางเพศพบว่า นักเรียนร้อยละ 65 เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว ร้อยละ 36 มีคู่นอนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป และนักเรียนร้อยละ 74 มีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกก่อนอายุ 15 ปี นักเรียนกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์มาแล้ว ร้อยละ 68 ตอบว่า ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัยและร้อยละ 4.8 (นักเรียน 68 คน) ตอบว่า เคยใช้ยาเสพติดชนิดฉีดอีกด้วย

สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับปานกลางไปจนถึงระดับสูง ยังไม่ทราบวิธีติดต่อที่ถูกต้อง ด้านทัศนคติพบว่า มีทัศนคติต่อโรคเอดส์ แต่ไม่เชื่อว่าถุงยางอนามัยป้องกันการติดเชื้อเอดส์ได้ ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับโรคเอดส์พบว่ามีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยง คือ ไม่ใช้ถุงยางอนามัยและใช้ยาเสพติดชนิดฉีด